

תיאטרון פלייבק – קוד אתיקה

חובר ע"י: ועדת אתיקה 2009: פזית אילן-ברקוביץ', לאה צ'סטרמן, אפרת עשירי ורונן קובלסקי

תוספות ע"י ועדת אתיקה 2010: אבי רינשטיין, רוחל'ה לוי, טובי גרינוולד, לאה צ'סטרמן

מופע פלייבק, כפי שנוסד ע"י ג'ונתן פוקס ג'ו סאלאס וקבוצת המייסדים, הינו אירוע תיאטרון אימפרוביזציה, הסובב סביב סיפורי חיים של אנשים מן הקהל. מופע תיאטרון הפלייבק, ייחודי בכך שהוא משמיע בראש ובראשונה את קולו של המספר, ובהתאם לו נשמע גם קולם של היוצרים שעל הבמה. מצב זה מעמיד בפני יוצרי הפלייבק אתגרים מיוחדים. בהיותם אנשים ויוצרים בפני עצמם העומדים על במה מול קהל, עולה אצלם הצורך לבטא את עולמם ולהפגין את כישורונם כמניע משמעותי לעצם עמידתם על הבמה מול קהל. מהותו של תיאטרון הפלייבק קוראת לניתובים של צרכים אלה לשירותו של אדם אחר – המספר. לאתגר ייחודי זה מצטרפת מורכבות נוספת: הצורך להתחשב ברגשות האנשים היושבים בקהל ושאלת המסר החברתי הכולל של המופע התיאטרוני. מסמך זה ינסה להתמודד עם בחירה תיאטרונית מורכבת זו על ידי הצעת קווים מנחים.

קוד אתי זה משלים ואינו מחליף קודים אתיים נוספים הקיימים במסגרות מקצועיות, חינוכיות, טיפוליות וכיוב' שגם בהם נעשית עבודה באמצעות תיאטרון פלייבק. הוא עשוי לתמוך ולהשלים אותם על ידי מתן דגש על ההיבטים הייחודיים לעוסקים בתחום תיאטרון הפלייבק על גווניו השונים.

העיקרון הבסיסי - מחויבות לביטחון וכבוד המספר והאחרים

תיאטרון הפלייבק מבוסס על הרצון לתת במה לקולות שונים ולהציג את היופי והאנושיות הטמונים במגוון קולות זה. מהות זו של התיאטרון מצריכה אם כן, בראש ובראשונה, מתן כבוד ונאמנות מרביים לקולות האלה. לא יפעל שחקן או מנחה, בעת מופע תיאטרון פלייבק, באופן שיעוות סיפור בידועין, ילעג, יפגע ברגשות, או ישתמש בסיפור למטרותיו. בהקשר זה קיימת חשיבות עליונה למקומו של המספר, כאשר מחויבותם הראשונית של השחקנים והמנחה היא כלפיו. על כן, וכחלק מכך, אחראי מנחה המופע לבחון את השפעת המופע התיאטרוני על המספרים ולפעול בהתאם למען שלומם ורווחתם.

אירוע תיאטרון פלייבק יכול לכלול בתוכו התמודדות עם תחושות ואירועים קשים, ואף אלמנטים פרובוקטיביים במטרה לעורר מחשבה, אך דבר זה צריך להיעשות באופן שהוא אנושי ולא פוגע במספר או בקהל.

מעצם היותו צורה תיאטרונית מצופה מהמופיעים בו לעמוד בכללים התיאטרוניים הבסיסיים של שמירה על ביטחונם הפיזי של המשתתפים, המושג בהסמלה של פעולות הרסניות, מזיקות, ומסוכנות והימנעות מביצוען הממשי (ראה הערה בהכשרת המנחה).

מאחר ומופע אמור לשקף תחושות מעולמם של המספרים, הרי שעליו להתמודד עם תחושות וסיפורים קשים בגישה שאינה שיפוטית, תוך שהוא מרחיב את תפיסת עולמו ואת יכולת ההכלה הרגשית שלו. חברי הקבוצה – מנחה, שחקנים, מוסיקאי, יתייחסו זה אל זה בכבוד הדדי ומקצועי ובשיתוף פעולה, תוך תשומת לב מיוחדת שלא להעמיד את עמיתיהם במצב העלול להשפיל אותם או לפגוע בהם בהיבט כלשהוא.

להלן כללי אתיקה המתייחסים לבעלי התפקידים השונים במופע פלייבק:

המנחה: תפקידו של המנחה להוביל את אירוע תיאטרון הפלייבק מתוך אחריות לכל המשתתפים בו. כמו כן הוא נדרש לשמור על ביטחונם הפיזי, כבודם, שלומם ורווחתם של המספרים, קהל והשחקנים בסדר זה. כמו כן, על המנחה לראיין את המספר באופן שיאפשר לשחקנים עבודה מותאמת ככל האפשר לצרכיו, ללא כניסה לפרטים שאינם חיוניים לאיכות ההחזרה. על מנחה להיות ערני לרמת החשיפה של מהמספר ולהגן עליו מחשיפת יתר, גם במקרה שהמספר מוביל למצב כזה. לאחר ההחזרה התיאטרונית, על המנחה לבחון את השפעתה על המספר ובאפשרותו לשקול התערבויות נוספות כהחזרה נוספת, תיקון או מיקוד בהתאם.

על המנחה להיות מודע למצבים בהם מספרים עושים שימוש לרעה במופע הפלייבק, בין אם הדבר חל לרעתם או לרעת נוכחים אחרים באירוע, ולפעול למזעור הנזק. על המנחה מוטלת האחריות להבחין במצבים נפשיים שונים של המספרים ולפעול בהתאם. בנוסף, מוטלת עליו האחריות לבחירת ולהכשרת שחקני הפלייבק בהתאם לאיכויות המקצועיות והרגשיות הייחודיות להן הם נדרשים בעת מופע תיאטרון פלייבק.

על המנחה להיות בקיא בעקרונות התיאטרון וללמד את שחקניו, כיצד לשמור על ביטחונם הפיזי והנפשי כך שלא יסכנו בלהט האלתור את עצמם, את זולתם, או רכוש.

בקבוצות שיתופיות, בהם מתקיימת הנחייה והפריה הדדית, אז חלה האחריות הנזכרת לעיל, על מנהל/מייצג הקבוצה.

השחקנים: השחקנים נקראים לאתר את צרכי הסיפור והמספר ולבנות את האימפרוביזציה התיאטרונית באופן שישירת אותם באופן הטוב ביותר. שחקני פלייבק יהיו מודעים לצרכיהם האישיים כשחקנים על במה (כאהבת הקהל, תשומת לב, הפגנת כישורים) ולווסתם כך שלא יגבילו את יכולתם לשרת את המספר והסיפור. כחלק מתפקידו נדרשת משחקן הפלייבק הנכונות לאתגר ולהרחיב באופן מתמיד את תפיסת עולמו ויכולת ההכלה הרגשיות שלו.

היחסים בין הקבוצות: קבוצת תיאטרון פלייבק הינה קבוצה המודעת לכך שמקור שיטתה מבוסס על שיטת ה"פלייבק" כאמור, אותה הגו ג'ונתן פוקס, ג'ו סאלאס וקבוצת המייסדים. כיום פועלות בישראל קבוצות פלייבק מופיעות רבות. הדבר מאפשר עושר רב, דיאלוג מתמיד, הזנה הדדית והשתייכות לקהילה גדולה ומכובדת. יחד עם זאת מטבע הדברים צפויות להופיע במצב זה של ריבוי קבוצות גם תחרות, קנאה, התנגשות בין תפיסות מקצועיות שונות וביקורת. בהיותנו חלק מקהילה גדולה אנו קוראים לשמר את השותפות המקצועית הבונה בתוך מורכבות זו, תוך כבוד, פרגון ודיאלוג הדדי.

כפועל יוצא, לא יסתיר נציג קבוצה את עובדת קיומן של קבוצות פלייבק נוספות, ואף יפנה לקוחות לקבוצה המבוקשת, במידה והתברר כי פנו לקבוצתו מתוך כוונה להגיע לקבוצה אחרת.

במידה ואדם או קבוצה משווקים באמצעי הפרסום שלהם מופעים של קבוצות אחרות, יש להקפיד על קבלת הסכמה **מראש** מהקבוצות המשווקות ויידוען כי עשוי להיגבות מהם תשלום עבור התיווך. יחד עם זאת אנו קוראים להפניה הדדית של לקוחות פוטנציאליים בין קבוצות ללא תמורה כפרגון בין עמיתים.

בנוסף, יקפידו הקבוצות על שמירת זכויות היוצרים בכל הנוגע לתכנים הקשורים לפלייבק, בין אם מדובר בחומר שיווקי ובין אם בחומר עיוני. למען הסר ספק, לא יפורסם באתר של קבוצה או משווק מטעמה כל חומר שהועתק בדרך זו או אחרת מאתר או חומר פרסום של קבוצה אחרת.

יחסים – כללי

על כל אדם, השותף לתיאטרון פלייבק, בין אם הוא מנחה, שחקן, מעביר סדנה או כל דבר אחר, חל איסור על כל התנהגות אלימה או שאיננה ראויה מוסרית. בעניין הטרדה מינית, אנו מחויבים לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998, ביום כ"ט באלול התשנ"ח (20 בספטמבר 1998).

לברור ניתן לפנות חברי וועדת אתיקה המוסמכים לעניין כפי שיפורט באתר האינטרנט של האיגוד:

www.playbackil.net

אנו קוראים לעוסקים בתחום תיאטרון הפלייבק – מנחים ושחקנים לקחת חלק בביסוסו של קוד אתי זה על מנת להוסיף לכולנו חוויה של בטחון אמון ואף גאווה בעשייה המשותפת בתחום.

נספח:

- קוד אתי זה יהיה תקף למשך 5 שנים לפחות.
- על קוד זה יחתמו כל מנחי פורום המנחים וקבוצותיהם.
- מוזמנים לחתום עליו כל חברי הקבוצות המופיעות. מכיוון שקוד זה משרת את תיאטרון הפלייבק, אנו רואים בחברי פורום המנחים כמחויבים לחתימה על קוד זה. בנוסף, חברים שיבקשו להצטרף בעתיד לפורום, יתבקשו לחתום על קוד זה בין יתר תנאי הקבלה.
- קוד האתיקה יפורסם באתר הפורום ויהיה פתוח לעיון פומבי.